Q. D. B. V.

EXERCITATIO ACADEMICA,

SISTENS ÆGRAM

PURPURA ALBA MAJORI

LABORANTEM,

QUAM

ASSISTENTE DIVINI NUMINIS GRATIA,

CONSENTIENTE FACULTATE GRATIOSA,

PRÆSES

D. ALEXANDER CAMERARIUS,

MED. PROF. ORD. ACAD. NAT. CUR. HECTOR IV.

FACULTATIS MED. h. t. DECANUS,

ET

RESPONDENS

CAROL. LEOPOLD. LINSENMANN,

ROTHWILANUS,

PLACIDO PHILIATRORUM EXAMINI SUBMITTUNT.

AD D. XXV. SEPT. ANN. MDCCXXIII.

IN AUDIT. MEDICO.

TUBINGÆ.

Typis Joh. Cunradi Reiſii Viduæ,

Σ. Θ.

F*Ebre acutâ continuâ* laborans *Fœmina*, cùm videretur ipſi miniſtrantibus inſolitum exhibere phænomenon per ſuperficiem pectoris, mihi jam prius ipſam viſitanti, ejusque curam gerenti, ſed nunc properè advocato, ad examinandum, & conſultandum quoque deſuper cum *B. Parente*, fuit commendata. Liceat igitur referre, quæ tum viderim & egerim, imò reflectendo ſuper iſta, caſum hunc ipſum integrum exercitii gratiâ proponere ad diſputandum publicè. Videbatur n. operæ adhuc eſſe pretium, & attentionem omninò mereri Medicam morbus, quibusdam dictus apud nos planè novus, aliis frequentior modò fieri creditus. *Quandoquidem verò morborum & miſeriæ humanæ ſatis omninò eſt, ſi non nimis, itaque ſub auſpicium laboris noſtri Deum veneramur, velit per Filium Suum Unigenitum, Soterem generis humani Unicum, ab omni malo nos liberare, animæ corporisque morbos curare!*

Erat autem tunc in *morbi ſtatu* ægræ illi *pectus* anticum ſuperius, verſus collum & utrinque ad axillas, obſitum magno numero *veſicularum*, tenuiſſimæ cuticulæ, magnitudine non ſeminis milii, ſed *lentium* majuſcularum, quæ candidæ, clarâ aquâ

 plenæ,

plenæ, diſcretæ, absque cohæſione aut confluxu, ſimiles pendulis fortè guttis lacrymarum, vel potius & exactiùs floris Coronæ imperialis, aut totidem quaſi margaritis, ſuper cutem aſpectu vix mutatam, ſuperficiei non inflammatæ, turgidulæ, leniores ſub calore conclavis & lecti, quàm ſub & ab aëre libero, utut æſtivo, medicam omninò merebantur attentionem. *Nihil* tale erat tunc in facie, aut dorſo, nec per inferiora corporis; poſtmodum tamen ſe extendit ad latera, & deſcendit ad umbilicum; Fuit autem omne illud *ſine* ardore, dolore aut pruritu cutis, uſquedum ſiccari cuticula & abſcedere inciperet, quod quidem diu valdè ferè per totum corpus factum fuit, tunc demum ſubprurientes invitabant ad fricandum. *Nihil* ipſis interſperſum, vel alibi per corpus obſervatum, ullarum macularum, vel efflorescentiarum plurium, aliarum; nec hæ veſiculæ abierunt in ſuppurationem quandam, ſed tactu facilè crepantes parum dederunt madoris aquei, indè aruerunt. Sic poſtquam per aliquot dies fuerunt conſpicuæ, tranſierunt & evanuerunt, novâ progenie non niſi rarâ & parcâ repullulante, nec ſubſequente per pectus aut inferum corpus alterius generis eruptione cutaneâ.

Ad declarandam hanc obſervatiunculam facient phænomena antecedentia, conjuncta ſ. concomitantia, & ſuccedanea, quæ ſequuntur. Anno *decimo octavo*, tempore febrium urbi epidemiarum, loco non illo Diſput. Dn. Lic. Elwerti, Matris illius duæ filiæ laborarunt ſatis graviter *febre continente*, per ſept. & octobrem, viſæ reportaſſe illam à viſitatione ita febricitantis Cognati: evaſerant tamen. Fuerat ſilentium in ædibus usque in Junium *decimi noni*. Tunc *Patrefamiliàs* occultâ de cauſâ qs. *pleuriticè* correpto, & nono morbi die acutè abrepto, jam ſeneſcens *muliercula* illa, annorum cc. 60. parvula, tenera, querula ſæpè de catarrhis, eryſipelatibus, ſplenis uterique moleſtiis, in primâ ſtatim à mariti obitu horâ inſolitam ipſi, at perparcam,

è na-

è naribus *hæmorrhagiam* paſſa, &, uti facilè creditur, valdè afflicta, poſt curas, vigilias, labores, ad noctem ejusdem diei lectum petens, *horridâ* quâdam cum *alteratione* cubitum properavit, altero jacuit eâdem cum defuncto camerâ, ſub inquietudine turbulentâ, jam qs. *ſubdelira*; ad meridiem tertii ſurrexit, & interfuit exequiis, ſed ægerrimè. Nec ſequebantur dies indè meliores, ſed fuit illud acuti quidem, longioris tamen, morbi principium. Erant autem querelæ uxoris prioribus nuper mariti ferè ſimiles, de *dolore* inprimis lateris dextri, imi *pectoris*, velut punctorio, qui dein ad dorſum & ſurſum protendi viſus; progreſſu in artus diffuſus; ut maneret tamen locus ille primus præcipuus & conſtantior, ſæpè in ipſam usque declinationem tam exacerbatus, quàm renovatus: primò ferè ſine tuſſi, ſed ſuperveniente modò tardè, nec durante per morbum; ſine gravamine etiam reſpirationis, præter offendiculum illud doloris: Cum *ſputo* autem primò pauco, ſubcruento, non diu, ſed deinceps admodùm moleſto, difficili: In *calore* febrili magno. *Caput* interim, præter morem aliàs febrilem & malignum, manſit tantum non liberum à dolore, non æquè à confuſione quâdam phantaſiæ, non tamen magnâ.

Cùm à veſperâ diei 22. Jun. ad diem 2. Julii iſta ægram afflixiſſent acriter, viſa fuit, poſt noctem quietiorem & ſomnum, quædam manè *remiſſio*, ſputo etiam albo liberiùs & faciliùs prodeunte, ut cibi quid tunc popoſcerit, & ederit: Sed *brevis* fuit illa; invaluit citò iterum febris, cum omni ſymptomatum vehementiâ. Simul autem fuit obſervatum, comparere per interiora *oris* & linguam *veſiculas* albas, & augeri numero per dies ſequentes uſque magis, ad ſeceſſum & dependentiam tandem qs. laciniarum multarum. Jam cum fluxu, ferè primùm dubio an è pectore vel faucibus, ſputi vel ſalivæ, ſed certè tandem & clarè cum *ptyeliſmo*; ad magnam moleſtiam & dolorem deglutitionis, liberiore manente reſpiratione; ſemper cum *levamine*, quan-

do & quandiu procedebat & promovebatur ſputatio, ſcreatus, ſtatim pejus his remittentibus, & ſub tenacitate muci difficili: *Sine* vomitu, *absque* ſingultu, *nec* cum ſono delapſûs aſſumptorum, qui in marito fuerat obſervatus.

Hæc cùm in ſummo eſſent, cùm quereretur ægra de dolore à faucibus per medium ſternum, qs. pungeretur & lancinaretur in deglutitione adeò ægrâ, & os vix aperire valens loqueretur modo ac ſono qs. infantili: Interim ſub calore morbi, lecti & æſtatis, utut aërem liberiorem ſe ferre non poſſe non ſemel cum damno jam experta, & ipſa poſcens hypocauſtum calefieri, cùm ſæpè tamen removeret ſtragula, locum mutaret, tentaret ſurgere, non valens tamen durare unquam extrà lectum, ſed pejus ſemper inde habens, ut ipſâ diei ſexti Julii, decimo quarto morbi, veſperâ grave ipſi ſupervenerit *deliquium*: Tunc vocatus fui ad conſpiciendum comparentes inſuper, & neſcio quo præciſè temporis articulo primùm animadverſas, pectoris veſiculas.

Tandem phænomena ſubſequentia fuerunt præcipuè longæ de afflictis *faucibus* querelæ, tunicarum qs. laciniis ſecedentibus, primò albis, dein ſubfuſcis, cum rubore ſub ipſis & teneritudine, ad frequentem ſenſum delapſûs acris liquoris, vel paſſionem acrimoniæ irritantem: Calores veſpertini, inquietudines nocturnæ, languores longi; erat autem etiam moleſtus calor æſtatis; ſerus *pedum tumor*, ſine dolore, cum ſenſu modò ponderis, ad decrementum tamen ſub ſudore, cum pruritu & ſeceſſu cuticulæ, ſponte nec tardè ſubſecutum, absque tamen ſcabie; ſed occiput eryſipelaceo qs. modo *puſtulis* mordacibus obſeſſum, cum ardore cervicis, & exacerbatione multarum querelarum ab extricatione ſub finem capillorum, imò tandem ad delapſum eorum ſenſim qs. omnium. Tunc aperta qs. *auris* dextra, quam priùs minus liberam, ſed occluſam, non æquè attenderat, vel curarat. Paucis, tarda convaleſcentia, à medio Julii ad principium Auguſti, languore ad usque acutarum terminum per quadrageſimam

ſimam medicam extenſo, felix tamen & plena, cùm ipſa ſuperſit adhuc, &, quod huc etiam ſpectat, neminem adſtantium vel domeſticorum corripuerit febris vel ſimilis, vel quæcunque alia, urbi tunc epidemia.

Si quis Therapiam quoque requirat hujus affectus, præcipua dabimus cenſuræ Ipſius capita. Ex Fonte Chirurgico Venæ ſectio inſtituta fuit demùm d. 26. junii, ſuo ſuorumque conſilio, *cruor* exceptus poſt moram comparuit ſine cruſtâ, *mundus* & *pulcher* in ſuperficie. Veſicatoria brachio & pedi fuerunt poſita demùm d. 29. tardè & ægrè veſicas excitarunt. Emplaſtrum lateri dolenti fuit impoſitum, ſæpè renovatum, de meliloto & diachylon ſ. cum camphorâ mixtum; viciniæ & ulteriori dolori datus fuit ſpir. vini camphor. & matricalis. Injectiones in ſummo faucium afflictarum gradu mane & veſperi à chirurgo fuerunt cùm ſolitis ſuis decoctis diu continuatæ. Habuit inſuper per dies & noctes frequentioris uſûs cremorem hordei, butyrum cum nitro, mucilaginem ſeminum cydoniorum, cum ſyrupo tam domeſtico violarum, paralyſeos, quàm de jujubis, mell. roſat. &c. Singulis tum ferè diebus injici voluit Enema domeſticum, lene, molle, multum levaminis indè obſervans. Naribus pro refectione data non modò ſuavis aqua hungariæ, ſed & fortior, fœtida quidem, grata tamen fœminis & conveniens caſtorei eſſentia cum ſpir. ſalis ammoniaci.

Ex pharmaciæ a. penu pro uſu interno præſcripta & exhibita fuerunt, non ſimul & ſemel, ſed ſucceſſivè, per morbum non brevem ſqq: Quod primò ſtatim largiuſculè datum fuerat ol. amygdal. dulc. deſideratum porrò fuit ab ipſâ diu, quàm maximè per dies afflictarum faucium: Vomitum ibi non movit, hîc leniendo, expediendo tenacitatem muci, laudem meruit multam. Pulveres abſorbentes & diaphoreticos fixos, antimon. diaphor. corn. cerv. ph. c. matr. perl. ocul. cancr. ppt. cum pectoral. ſpec. diair. glycyrrh. mixtos, ſæpè, variè; Cortic. chaquer.

querillæ ſemiſcrup. ſubindè: bis terve etiam nitri ſcrup. ſem. cum grano camphoræ, & tribus ſulphuris. Infuſum domeſticum veron. beton. meliſs. hyperic. Decoctum hordei, liquirit. fœnic. pectoral. calidum largiter: Noctibus alternis emulſiones ſem. carduorum, melon. cum aq. card. bened. ſcabios. taraxac. ſaccharo perlato edulcoratas; & pilulas extr. card. bened. liquirit. helen. chaquer. cum & ſine caſtoreo, bezoardico. Tandem, cùm ægrè procederet deglutitio, ut erat doſium parcarum, at frequentium appetens, ſpir. ammon. aniſ. ſcrup. dimid. cum drachm. dim. alkermes in aq. ſcabios. unciâ & ſyr. jujub. drachmâ. Item Eſſent. chaquer. pimpinell. pectoral. aa. cum ſyr. helen. ad p. o. guttatim in aq. til. meliſs. ſyr. paralys. Muci & ſputi difficultati oppoſitus etiam fuit non ſemel gumm. ammon. ſemiſcrupulus, aq. chærefol. ſolutus, ſyrupo ad grat. edulcoratus.

Hâc autem occaſione notandum, cùm, ut dictum, aqua hungariæ data fuiſſet pro recreatione naribus, in ſummo aphtharum ægra ipſam linguâ etiam lambere cœpit, & aliquandiu non adeò parcè continuavit, ut caveret, ut abſtineret, ſibi perſuaderi non paſſa. His adde vel propria ægræ deſideria, per arroſtian dianoeas, vel ſuggeſtiones neſcio quorum vel quarum, de dando, concedendo vino, lacte frigido concreto, item acidulis, paucis fragis, ceraſis, & quidquid erat talium medicè negatorum, clam, ut fieri amat, neſcio utrum vel quantum, exhibitorum.

Sic etiam comparatum erat cum *Regimine*, per inquietudines & inconſtantias, mutandi locum in lecto, ſurgendi, cùm tamen durare nunquam poſſet, plerumque pejùs inde haberet, ſtragula movere, captare aërem liberum, mox iterum, & ſæpè quidem, mediâ æſtate calidâ, velle calefieri hypocauſtum. Quis ſufficeret dirigendis omnibus in bonum, præcavendis, quæ damnum minantur. Non ſemel, ſed ſemper, juvantia & nocentia declarando, officium ſi fecerit Medicus, nihil habet ultra, niſi ut reliquum Deo committat.

Tan-

Tantum de *Hiſtoriâ*. Ad *Theoriam* progreſſuri circumſpiciemus, quid de Medicorum dogmatibus applicare poſſimus ad ipſam, pro reſolutione caſûs noſtri. Ante omnia quidem *Affectus* dicendus erit Febris Acuta Continua Exanthematica; an *Miliaris*? quoniam exhibuit ſingularem effloreſcentiarum ſpeciem, quam veſicularum eruptionem ut in ore *Aphthas*, ſic in cute *Purpuram Albam* vocare ſolent. Convenire enim videntur iſta duo, quanquam deſcriptiones quorundam miliaris, & aliorum purpuræ, diverſo aliquantum modo proponantur, differentia tamen videtur eſſe modò à conditione perſonarum, temporum, locorum, & ſimilium circumſtantiarum, varietatem ſæpè non parvam in morbo ſpecie eodem importantium. Nec obſtat *magnitudo*, illam ſeminis milii multùm ſuperans, ſiquidem cætera conveniunt, & hoc accidens rem ipſam non variabit, niſi quòd hinc dici poſſit & debeat *Purpura Alba Major*. Nec eſt, quòd hoc ineptum vel indictum videatur Aliis: præter alios *C. Raygerus* hujus majoris notæ expreſſè mentionem fecit, & dixit: *den weiſſen ausſchlag*, uti vulgò alibi *der oder das weiſſe frieſel* audit.

Non fuit ergò *Purpura Rubra*; cui rectiùs nomen illud competit, cùm albæ nihil ſit purpurati: Nec mixta ſeu confuſa rubræ, quod *Hamilton* aliàs notavit; Nec rubræ ſuccedanea vel prævia, aut cum ipſâ permutata, quode dubitatur in *Actis Berolin.* Rubræ tamen cognata videtur fuiſſe hæc alba, in tantum, quandoquidem illa viſa fuit per urbem, non modò in febricitantibus, quibuscum huic ægræ nihil erat commercii, ſed etiam in domeſticis, ſc. filiabus ante annum, marito nuper.

Non fuit porrò purpura *Urticata*, quippe cujus deſcriptio à *Lochnero*, *Alberto*, tradita differt benignitate, amplitudine tenuitatis veſiculoſæ, & inflabundâ rubedine, urticatæ parti conſimilis: Quæ quidem recentiorum *neſſelſucht* propiùs accedit ad noſtratium *wibelſucht*, affectum ab olim hîc loci diu ſatis notum, non

magni habitum, ſ. quibusdam ſub latitudine ſanitatis negligentiùs habitum.

Non fuit denique purpuræ illa ſpecies rarior, dubia qs. *Variolacea*; quia deſcriptiones *Raygeri* & *Act. Berolin.* non quadrant. A variolis ergò, morbillis, petechiis, & cæteris cutaneis maculis & veſiculis ita differt, ut pluribus hîc non ſit opus.

Subjectum eſt ſuperficies in hoc caſu tantùm pectoris, cuticula: Affectus non puſtula, ſi quidem huic à pure nomen eſt, quod hîc non fuit obſervatum, ſed veſicula, cuticulæ à cute ſeparatio, elevatio, apoſpaſma, clarum aqueum liquorem continens, cui num convenientius ſit nomen papulæ, viderint critici. Similiter comparatum cum membranâ obductâ interioribus oris & faucium; niſi quòd hæc craſſior ſecedens laceras & pendulas partes ſeparatæ tunicæ exhibuerit, ſub quibus denudata qs. excoriata teneritudo ſubjectæ ſubſtantiæ acrem ſenſum importavit. Quàm clarum hoc, tam dubium & obſcurum, quod fuerit *cauſæ ſubjectum*, quis hujus morbus? Gula, Stomachus, pro aphtharum aſcenſu vel deſcenſu? Obſeſſa viſcera pro purpurâ deſuper efflореſcente? vel potiùs Maſſa Sanguinea, utrinque ſecundum partem ſuam albam, quæ vehiculum præbuit materiæ tenuiori per diapnoen, craſſiori per ſalivæ fontes expellendæ.

Febris quidem naturam hîc non diſputabimus, inquinationem, turbationem mixturæ, concitationem motûs fatentur omnes, qui dein diſſentiunt controvertendo, *utrum* ex neceſſitate diſpoſitionis ille excitetur, *vel* ex prudentiâ inſtituatur & dirigatur ad finem. Hoc potiùs meretur diſquiri: qualis illa fuerit *febris?* an *inflammatoria*? ſive, quæ fuerit & cujus viſceris intus & ſubtus læſa diſpoſitio? an inflammatio. Num, ut aliàs huic gangrænam minanti ſunt veſicæ malignæ: Sic & comparentes extus & ſupra veſiculæ ſubjectarum periclitantium partium ſint ſigna? *Bœrhave* quidem de purpurâ ferè ſilens, ex profeſſo tamen de aphthis agens, caput ipſis dedit ſingulare, poſt morbos acutos cum inflammationi-

tionibus viſcerum. Et quæ in Diſput. *B. Parentis* de *Apoplexiâ c. Febr.* legitur efflореſcentiæ talis copia (non illa ex Hamiltono citata, ſed altera, poſterior, ex propriæ quondam praxeos penu deſumta) non fuit febris miliaris apoplexiam acceríens, ſed purpura alba apoplexiæ ſuperveniens, ob febrem ſ. ab ultimo naturæ conatu, ſ. ex inflammatione gangrænoſâ interiorum capitis à ſanguine congeſto & extravaſato.

Cauſa verò ipſa in genere quidem facilè accuſabitur, venenum, fermentum, miaſma, ſecundum partem ſui ſubtiliorem per glandulas ſubcutaneas, ſecundum craſſiorem per ſalivales expellendum: Sed ſpeciem hujus objecti naturæ humanæ adverſi & noxii exprimere, cujus originis ſit, mineralis, vegetabilis, aut animalis, ſ. ſpecificam differentiam pro diverſitate exanthematum determinare, cùm ſuam hîc ignorantiam fateantur, qui magis ſapere videntur, quis à nobis poſtulabit. Quanquam ergò contentos ita eſſe oporteat generali conceptu materiæ inquinantis, irritantis, fermenteſcentis; ſpecialior tamen adhuc foret quæſtio: *Utrum* inſuper hæc noſtra mereatur prædicatum, quod in *Stahlii* Diſp. d. Exanthem. Retroceſs. citatum legimus, *ſcorbuticæ*? & hujus per *potentias ſalinas* explicandæ?

Mortonus, *Hamilton*, & aphthas & purpuram tradunt, ſine reſpectu ad Scorbutum; qui tamen in Angliâ ſubeſſe febribus & earum efflоreſcentiis præſumitur. Ex Belgio *Bœrhave* aphtharum patriam, temporis & ætatis rationem recenſuit, gentibus ſcil. borealibus, paludoſa loca inhabitantibus, tempeſtate calidâ pluvioſâ, præter infantes ſenibus frequentes; quorum priora verba ſcorbuto conveniunt maximè: ſed in prolixo hujus ſymptomatum catalogo præter febres & ſtomacacen binæ illæ ſpecies expreſſè non occurrunt.

Verùm enim verò *Pechlinus* ſingulari obſervatione aphtharum hiſtoriam, theoriam & therapiam complexus, hoc tandem reliquit topicum: Morbum in Belgio popularem eſſe, nec facilè

 febrem

febrem ullam ardentem absque eo ſolvi. Ne tamen ſeptentrioni omni vel toti communes credas, addidit: in cimbriæ plagâ occidentali & maritimâ ſibi etiam fuiſſe notatas, in reliquâ tamen regione oppidò raras. Ejusdem verò cimbriæ locis nonnullis porrò anniverſariam ſcripſit purpuram, exanthematum tamen talium colores recenſens, ruborem, flavedinem, nigredinem dixit, non albam. Scorbuti tandem ſchema graphicè depinxit, ex quo eminet *Perihydroſis Scorbutica Virginis indomita*, à puſtulis, quas hydatides vocat, ſ. veſiculas hydragogas, ad excoriationem utrinque ſimul, per ſuperficiem corporis & oris, ut illa mutationem linteorum non permitteret, hæc non vocis nec linguæ uſum; cum quâ proin conferri meretur *Frid. Hoffmanni Ægra, affectu raro ſcorbutico puſtulari laborans*, quam pecul. diſput. quondam propoſuit. Cæterùm evolvi hîc atque legi etiam poterunt, quæ de *Aphtharum*, non oris modò atque faucium, ſed & partium *internarum*, *proventu* in *ſcorbuticis* ſuo quondam tempore obſervavit *B. Avus*, unde in Diſp. c. t. *Thes Pract. Triga*, medio loco pro theſi poſuit: Aphthas internas frequentiores eſſe, quàm vulgò putant.

Vetulæ igitur, ex præmiſſâ ipſius deſcriptione perſonali, *ſerum ſalſum acre ſcorbuticum* tribuerem, niſi *ſalsè* riderent pathologiam ſalſam Stahliani: Poterit tamen cum grano ſalis forſan itá explicari, ut conciliationem adhuc admittat apud concordiæ ſtudioſos.

Pechlinus analogiam propoſuit triplicem, ſ. comparando veſiculas iſtas cum ſimilibus notioribus, ita declarare ſtuduit. *Primò* ex chymicis ſublimationem florum & ſalium præ oculis habuit, quæ perindè ſummum vaſis, per gradus tamen, affectare ſoleant, ac aphtharum flores ſurgere, & vel in extrema oris aut faucium cava erepere. Sic & *Sydenham*, ut declararet depurationem & deſpumationem materiæ febrilis duplicem, pro ſecretione non ſolùm fæcum, ſed & florum, provocavit ad exempla

pla liquorum, ſpumæ forſan & fæcis, quam utramque exhibet fermentans muſtum & cereviſia.

Secundò, ſpinam cuti infixam, cauſam excitatæ puſtulæ, applicare voluit: Ob adeò fœcundas qs. puſtulas, non aliter ac ſi alia ex aliâ ſuppeteret materies, aut conica ſalis acumina ſubtilitate ſuâ cutem quidem extollere, ſed ob baſin latiorem pervadere omninò non poſſent. Poſſet huc referri modus demonſtrandi cuticulam, ſ. aquâ fervidâ, l. igne; quin & veſicatorii exemplum, juxta modum ab *Helmontio* ad quæſtionem (cur cantharis cutem vivi veſicat, non cadaveris) expoſitum.

Tertiò, phænomenon à ſuperficie rerum putreſcentium viſus ſibi fuit vidiſſe, veſiculis utique præ maculis non abſimile. Scilicet eſt hoc ſitûs putredinisque proprium, ut ſecretæ fæces in ſpeciem floſculorum aut ſpumæ ſeſe efferant, quod adeoque in ſcorbuto, qui & ipſe ſanguinis putredo eſt, fieri probabile eſt, & hinc non malè ſitûs vocabulo ſcorbutum appellari maculoſum, neque inconſultum fuiſſe Belgam, qui toto libro, ubi morbum hunc deſcribit, *ſchimmel* nominavit, ut nominari vulgò ſolet floridus humidorum ſitus. Sed hoc phænomenon fatiſcentis naturæ & tranſeuntis in ſtatum alterum *Malpighius* accuratiùs conſideravit, ſcilicet per microſcopia, & docuit, eſſe quandam qs. *vegetationem muſcoſam*, *funguloſam*. Hâc autem occaſione liceat quærere: quid videatur de *Gallis* ab Ipſo quoque declaratis. Utrum veſiculæ & puſtulæ aliquæ per morbos, & quænam in ſpecie, per analogiam quandam dici poterunt vel debebunt Gallæ Animales? Quidquid ſit de hoc, in *ſchedis* tamen *paternis* legi, ſimile illud placuiſſe, aut viſum ſatis congruum fuiſſe fœminæ cuidam è plebe quidem, ſapere tamen viſæ, addeſcribendum modum, quo comparuerit ſuperficies corporis in febre malignâ mariti ſui: Sub declinatione ſcil., cùm ſpes jam eſſet evadendi, cutem ipſi fuiſſe obſitam qs. *ſitu mucido*, vel innumeris minimis *guttulis*, perinde ac fortè vetuſtus paries

 com-

compareat cellam ſubterraneam intrantibus. Sed & hinc patet, tale quid inter nos fuiſſe notatum & olim, priori adhuc ſeculo, ſub principium ultimi decennii.

Medicè autem *laud. Autor* veſiculas & oris & cutis declaravit per criſin imperfectam, metaſtaſin quaſi criticam. Et in hoc conſentientes habet Autores pleroſque omnes. Duplex tamen hinc orietur quæſtio: Prior, quo jure mereatur nomen bonum? Altera, utrum potiùs ipſi conveniat nomen criſeos per apoſtaſin, ex communi ſanguinis oceano, vel per metaſtaſin, ex certo viſcere?

Certè malè paſſim audit purpura alba. *Mortonus* veſiculis aqueis per *pyretol.* part. 1. & 2. nullibi videtur tribuiſſe prædicatum criticum: nec eas cum aphthis in eadem febris ſpecie conjunxiſſe. Gradui potiùs malignitatis, & veneni prævalentis primo & ſecundo deleterio, illas per collum & pectus ſparſas eruptiones miliares, morbilloſæ efflorescentiæ contradiſtinctas, aſſignat. Nec veſicularum aquearum per interſtitia variolarum mentionem repetit, niſi inter ſigna maligna, quæ funeſtum præmonſtrant eventum. Præter autem illas habet quoque inflammationem herpeticam, quæ per cutem ſerpens ante & poſt exulcerationem ſemina milii referat. Sed pro aphthis albis (nigrarum enim alia, triſtis, & peior eſt ratio) & criſium & partium ſecernentium reſpectum ad invicem, atque ſubordinationem ubique obſervat & applicat. Sic in febre continente naturæ venenum ſuperantis criſin declarat etiam aphthis, decreſcentibus, aut colorem ſaltim in melius mutantibus: cùm è ductibus ſalivalibus rivulus lymphæ ſanæ os colluit, illæ abſterguntur, brevi ſaneſcunt, & ſitis extinguitur: Et, quanquam ſalivatio aphthas albas comitabunda longa quidem ſæpè ſit & tarda, quin hoc ipſo moleſta, certam tamen eſſe & ſalutiferam. Sic in *dyſenteria*, virulentiâ per ductus ſalivales expulſâ, ope aphtharum & ſalivationis immenſæ ſupervenientis quoſdam liberatos meminit; ad argumentum in tali caſu ſuæ continentis. Sic inter dira

dira *phthiſeos* à febre putridâ ſalivationem, inflammationem, exulcerationem, aphthas, dolorem gutturis moleſtum, ad ſingultum usque, triſti ordine recenſet, tanquam molimen in caſſum ita excernendi materiam, ſed per alvum atque alias portas (etiam arte) præpeditam: Perindè ac in *variolis* à cute ad ſalivæ fontes, urinæ vias, ad extremos usque artus, communem materiam deducit. Et hoc quidem benè, criticè, ſed illud triſte non meretur ita bonum prædicatum.

Bœrhave aphtharum etiam rationem non ſimpliciter poſuit in conditione loci, ſed in reſpectu potiùs ſuperarum faucium cum alvo inferâ. In febre quidem cum diarrhæâ & dyſenteriâ in fine morbi aphthas dixit à calefacientibus & adſtringentibus; præcavendas autem purgante in morbi principio dato, quod hîc moris non eſt in dubio inflammationis internæ metu. Interim & *Pechlinus* reſpexit in earum curatione ad ſubductionem lenem cacochymiæ primarum viarum.

Quia ſic deventum eſt ad cauſam & *culpam* alibi commiſſam, aliundè ad faucas reflexam, ſub reſpectu tamen critico, corrigendi utcunque, quod malè fuit perpetratum; talium autem errorum plures citantur alibi: quapropter & horum facienda mentio, habenda ratio. *Albertus* & *Jünckerus* in commotione jam tum febrili congeſtionem Stahlianam ad caput & fauces imputant etiam *refrigerationi* partium inferarum, item *venæſectioni* inſtitutæ in partibus ſuperioribus; & redarguunt tam regimen calidum, quàm curationem febris catarrhalis malignæ per methodum nimis refrigerantem.

Quantum ergò culpæ redundarit in noſtro caſu in omnes illas perſonas, quas habet Aph. Hipp. primus, ex hiſtoriâ diſputari poſſet. Dicerent illæ forſan pro ſe: Tales cauſas, quibus imputari vult effectus, veſiculæ oris & cuticulæ, eſſe frequentiores, quàm ut ipſe poſſit inde deduci, quia rarior; Et, obſervari fortè phænomena talia, ubi deſunt illæ rationes, quibus vellent imputari.

Re-

Reſpectus autem mutuus utrinque iſtarum veſicularum non eodem explicatur modo: In laud. praxi ex retroceſſione purpuræ albæ nonnulli aphthas, & affectus incurrunt anginodes. Juxta *Hamiltonum* obſervare eſt, eodem tempore augeri aphthas, puſtulasque miliares exareſcere. E contra, ſimul ac lingua aphthis nudata fuerit, puſtulas miliares elevari. Et nonnunquam febris reliquias, poſt deſiccationem puſtularum, in aphthas nutriendas derivari. Inde ptyaliſmus in hâc febre juxta Ipſum plerumque copioſior, quàm in ardente. Ideoque hic ſitis plerumque minor eſt, & lingua viſcoſo humore minùs obducta. Sed notante *Bœrhavio*, cruſta aquoſa primò exitum liquidorum per ſua emiſſaria impedit; cruſtis autem deciduis major jam per dilatata vaſa jam aperta humorum effluxus, unde ſalivatio, diarrhæa; quæ bonæ, ſi non renaſcuntur cruſtæ. Hinc in vernaculâ noſtratibus nomen *prunellæ albæ*, humidæ, hoc ipſo contradiſtinctæ prunellæ abſolutè dictæ, vel & anginæ. Conferri poterit *mundfaüle* infantum, plerumque cum rhagadibus papillarum lactantis.

Ad *Rationes Symptomatum.* Sed talia ſunt principiata, qualia fuerunt principia. Quo fato fœmina illa tunc temporis *ſola rariore* hoc affectu fuit correpta? Solam dico, quia mihi non conſtat per annum illum & priorem, ad minimum meos inter ægros, quorum viſitavi non paucos, nec ex auditu de aliis, purpuram albam perpeſſis. Rariorem quoque dico, quia fortè numerari adhuc poſſent per urbem, ſ. inter nos, qui eam fuerunt paſſi. Purpuram quam dicunt rubram frequentiorem obſervamus: Utrum hoc nomen mereatur etiam efflореſcentia quorundam, cætera ſanorum, per æſtàtem benè calidam & ſiccam, quales fuerunt iſtæ: perindè ac à balneo fortè calidiori obſervari ſolet; aut in cuticulâ teneriore ab illitu oleorum calidiorum, acriorum, frequentiori? viderint, qui dubitant. Certè ſimilis fuit aſperitudo cutis rubra, mordax, pruriens, qs. morbil-

billoſa. Nec diſſimilis illa puerperarum etiam frequentior, ſanguinearum, calidiorum, ſub regimine ſudabundo; reſpectivè benigna. Et tale quid erupit quibusdam tempore tertianæ epidemio continenter febricitantibus: Et in horum cenſu fuerunt tam filiæ, major natu inprimis, in ſummo gradu, quàm maritus ſub finem, per ſuperiora dorſi modò, dubiè, lividi aſpectûs; ſed omnes albæ purpuræ expertes, quâ mater ſola habuit pectus obſitum. Unde ſpecie diverſam ab illâ reputavimus.

Sub finem tamen ejusdem æſtatis viſitavi puellam, cui *facies* eryſipelaceo modo rubens, ſed & tumens (die *roſe* und *flug*, roſam & volaticam vocant vulgò:) talium *veſicularum*, ſed *minimarum*, itaque miliarium, magno numero fuit qs. conſperſa, per latus primò ſiniſtrum, ut ferè viſum fuiſſet, à liberaliori ſpir. vini camphorati uſu id factum: Sed cùm & alterum latus, dextrum, illo intactum, inflammaretur & obſideretur ſimiliter qs. albâ purpurâ, hinc externæ illi cauſæ ſoli hic effectus non potuit imputari. Interim per faciem *ſolam* fuit illa fugax effloreſcentia per reliquum corpus nihil tale. Subnaſci autem hinc voluit dubium: Quid quantumve ad iſtum fœminæ veſicularum proventum contribuerint externa, *ſpiritus* inprimis & *emplaſtrum*. Quandoquidem verò hoc, ut dictum, fieri aliàs ſolet, cum inſigni rubore, ardore, mordacitate, quæ in noſtro caſu defuerunt; effectus autem ſe latiùs extendit, quò litus externus non pervenit; aphtharum proventus internus ſine datâ tali cauſâ erupit; & de cætero quæ de purpurâ albâ leguntur apud tot Scriptores pleraque omnia huc quadrant: Quapropter nec noſtrum phænomenon ab iſtorum traditis ſeparandum duximus.

Phænomenon *urbi novum* non auſim dicere: Norint hoc Seniores. Suſpicio tamen non vana eſt, parvulas ſ. minimas interdum veſiculas limpidas, aut albidulas, vel non ſemper vel non ab omnibus tanti habitas, ſed inter ſudamina, *hizbläterlen*, recenſitas fuiſſe *epinyctides Pechlini*, quæ calore lecti provocantur, prurigine moleſtæ. Perindè ac per interſtitia variolarum inter nos interdum, at rarò, viſas audio fuiſſe creditas & dictas ul-

teriores, imperfectas, immaturas, parvulas variolas. An ſic & aphthæ venerunt variolarum oris & faucium nomine?

Utrum ratio pro purpurâ albâ noſtri caſûs deſumi poteſt à famoſo purpuræ *progreſſu*. Diu eſt, quòd *Etmüllerus* & Scriptores Saxonum alii ejus fecerunt mentionem, tanquam ſibi qs. propriæ. Poſt dimidium ſeculum demùm inde venit in Marchiam, ut ex *Act. Berolin.* in Franconiam, ut ex *Miſc. Nat. Cur.* in ſpecie *app. d. pareira brava B. Lochneri* diſcimus. De Sueviâ inter alios Agnatus & Conſobrinus *Dn. D. Planerus*, & (qui νῦν ἐν ἁγίοις.) G. A. *Camerarius* quondam in literis: Et de Burgundiâ, refert ab itinere Montbelgardenſi per D. G. feliciter redux *Dn. D. Zeller*. Sed unde venerit in Saxoniam? Quæ ſit purpuræ patria? Ego non dixerim. Norint ſeptem ſubjecta trioni loca, ſ. eorum incolæ. Anglos quidem iſtos nec ut novum quid, nec tanquam aliundè allatum referre video. Sed thema hoc purpuræ albæ ſe extendentis & propius accedentis dignum eſt examine Aliorum, quibus plus eſt ſubſidiorum pro formandâ & complendâ hiſtoriâ, ex quâ dein erui fortè poſſit ætiologia. Præter commercia populorum vix conſtat de modo & medio propagandi miaſma. Aer, ſi vel maximè valet ad deferendum in viciniam, adeò in diſtans valere ad provehendum, exemplis ſpecierum luis contagioſæ alterius, vix comprobatur. Quid autem ſolicitus ſum de propagatione hujus mali ad populos vicinos, ſiquidem ex relatione *Hamiltoni* hæc febris eâdem malignitate ac petechialis graſſatur apud *Indos*; ſc. perindè eò delata.

Quidquid autem ſit de progreſſu illo, rationes tamen ipſius ad caſum noſtrum forent applicationis difficilis. Si vel Saxo ad nos venerit, & apud nos affectus ipſi patrius* erumpat; (uti quidem id con-

* At ne hoc quidem conſtans eſt; Recordor enim jam duorum adultorum, rum, variolis decumbentium, quorum prior juvenis vietor Argentinenſis, in medio ſuppurationis curſu miliaribus inſuper notatus Stutgardiæ & monſtratus mihi fuit ab ipſius Medico, *Dn. D. Seegero*, nunc ibidem *Protophyſico*: Alter verò Studioſus Juvenis *Tönningenſis*, adeoque Pechlini atque Saxonum vicinus proximus, hîc Tubingæ variolas paſſus, meæque curæ concreditus, graviter quidem decubuit, feliciter tamen iſtas ſuperavit, nec quidquam purpuræ exhibuit,

contigiſſe novimus Stutgardiæ, in milite nobili, fato valdè acuto) vel Noſtras è peregrinatione indè redux tale quid reportaret, citiùs tardiùsve erupturum; Si ab utroque horum ſimiliter inficerentur plures: non miraremur. Aſt de fœminâ illâ, poſt diligentem inquiſitionem, de tali contagio, & à quo peti potuerit, nobis non conſtat. Niſi, ut dictum, de purpurâ rubrâ domeſticorum. Idem dixero de *puerperâ* quâdam prioribus annis albam paſſâ, ſed feliciter transmiſſâ, & de *primiparâ* aliâ, aliquot annis poſt iisdem miliaribus correptâ, ſed & acutè abreptâ. Scil. ipſas non acceſſiſſe quenquam, nec veniſſe ad eas quenquam, à quo potuerint ipſam reportare. Quâ quidem occaſione addendum & hoc duplex phænomenon: Ex cæteris, quæ ad purpuram iſtam notantur facere, in hâc ægrâ deſiderari duo; Non fuit *puerpera*, ſed vetula; Non habuit variolas, petechias, quas *comites* vel *prævias* ſcribunt *Stahl*, *Raiger*, *&c.* Forſan ex his ipſis circumſtantiis peti poterit ratio: Cur evaſerit ægra? quæ aliàs adeò malè audit purpura alba, cur malignè hîc non fuerit terminata.

Sive ergò febris illa miliaris fuerit ſpecies cuicunque alii contradiſtincta, orta à cauſâ ſpecificâ, determinatâ aut determinante ad hanc non aliam febrem: *ſive* febris fuerit continua acuta ſimpliciter, conveniens genio anni & loci, ſed pro ſymptomate modò habuerit veſicularum genus utrumque: *aut* ſcorbutus, à maritimis ad mediterraneos non tam in genere, quàm in individuo hanc ægram, translatus; (certè *Pechlinus* in medio reliquit: Sua purpura, quæ ipſi Belgæ, in Cimbriâ viventi, per Europam olim peregrinabundo, benè nota creditur, *an Scorbutici ſalis fructus ſit*, vel proprio veneno aſſurgat?) utrinque ægrè ad ægram ſolam applicatur rara cauſa.

Quandoquidem tamen medicè dicitur eſſe ſatis, corruptionem noſſe ſpecificam, epidemiam quibusdam locis, materiam ſubtilem fermenteſcentem, cujus natura ignoratur, quæ jungi etiam poſſit & ſoleat ſuis qs. conſpeciebus, non clarioribus in ſe, ad multiplicationem inquinamenti, cum variolis, petechiis, &c. juxta deductiones *Jünckeri & Alberti*; oportebit omninò *vel* materiam ſ. cau-

ſam occaſionalem dici novam, novum inſolitum objectum, *vel* novam agentis rationem, inſtitutum novum apud nos, purgandi ita ſuum corpus per cutem, per fauces, more modoque non priſtino, ſed ſingulari, alibi introducto, mirâ ſ. obligatione ſ. informatione.

Non prætermittenda circumſtantia *temporis*, & notabilis duorum exanthematum conjunctionis. *Non* comparuerunt, uti morbilli, variolæ, eryſipelas cum bubone, &c. *citò*, poſt apparatum vel turbationem brevi- aut longiuſculam? ſed ſupervenerunt febri continuæ demum circa diem decimum, vel *undecimum*. Vulgò quidem modus computandi variat. Si diei dentur 24. horæ, ſi ab horrido in lectum ingreſſu fiat initium, poſt ſuperatum diem nonum ſuſpectum, verſus alterius ſeptimanæ *indicem* fuerunt obſervata. Notabilis illa *remiſſio* per noctem in mane diei 2. Jul. ſed inconſtans. Abhinc pejus iterum, & abhinc demùm illæ eruptiones. Hoc non ſolùm & Aliis obſervatum, & inprimis quidem notatum ab Ill. *B. D. Brunn*, in *Eph. Nat. Cur.* ægros, cùm ſibi viderentur valere *meliùs*, in *peiùs relapſos* ad purpuram; verùm etiam ante annum modò rurſus obſervatum abs me fuit in *fœminâ*, quæ octavo graviditatis menſe febre *continente* graviter decumbens, remiſſiones tamen ſingulis diebus matutinas exhibens, ſeptimo ejusdem die *meliùs valere viſa*, indè demum verâ *continuâ*, ſatis exquiſitè tali, correpta, nullam remiſſionem ampliùs exhibuit, usque ad dictum modò alterius ſeptimanæ indicem, diem ſc. ab exaltatione συνεχῆς in σύνοχον *undecimum*, quo, poſt noctem paulò prioribus quietiorem, *manè* tota ſe *recollegiſſe* viſa, & fœtum mortuum feliciter enixa, ad meridiem usque jacuit quieta, taciturna, in ſtatu dubio, certè debilitatis majoris quàm caloris; poſt meridiem verò, ad veſperam, denuò accenſus calor, aſpectus oculorum torvus, frequens ſingultus, maxillæ rigor, pulſus durus, tendinum ſubſultus, manuum tremor & digitorum rigor, poſt ſuperatam utcunque noctem, ſequenti die protulerunt *purpuram albam*, ſed ordinariam, minorem, ſatis largiter prorumpentem, & *feliciter* quoque *terminatam*; ut hâc ipſâ occaſione permotus diſputationem hanc conſcribere conſtituerim. *Utrum* morbus ipſe id tuliſſet? vel erratum, peccatum

fue-

fuerit, in quo? à quo? ut fieri ſolet in perplexâ perturbatione ægri & familiæ, determinare nequeo: Cavendum, ne uni fortè circumſtantiæ tribuam, quod eſſet plurium, quod morbi ipſius, ſub conditione tamen perſonæ & regiminis.

Oportet autem materiam deſpumationi aptam, vel impuritatem, quæ naturæ fuerat offendiculò, fuiſſe *multam*, aut *novam* usq; per morbum *genitam*, & *intentionem* movendi ad ſuperiora & exteriora jugem & *multiplicem*; Siquidem præter efflorescentias priores ſubſecuta fuit non quidem ſcabies corporis, *ſcabioſi* tamen *quid* per poſtica capitis. Quale quid non adeò infrequens auditur à fœminis, & eryſipelaceo cuidam modo & motui imputatur. Complicatio & intricatio capillorum, cum ſuffocatione qs. madoris, non parum videtur contribuiſſe. Et extricatio in declinatione non facta fuit ſine novâ quâdam, levi tamen & brevi, turbatione.

Congeſtionem & extenſionem ad interiora vicinæ auris arguit obſervata *barycœa*. Sed *cur* auris ſolùm alterius, dextræ? *An*, quia reſpondit viſceri, quod ſubeſt è directo, cat ixin. Et *cur* ſublata *ſponte*, absque uſu topicorum? *utrum* ipſo morbo declinante, & naturâ ſenſim redeunte ad quietem? *vel* erumpente illo madore puſtuloſo pruriente occipitis & cervicis? aut *alvo* per enemata & laxantia ſolicitatâ, *apertâ*, & invitatâ deorſum materiâ opplente? an bilioſâ? vi aph. 28. 60. S. IV. Interim qui de alvo in præjudicium ſuperiorum, ut hîc oris ad aphthas, clauſâ monent practici, & qui de alvo leniter movendâ ſ. laxandâ in febribus agunt, in *Miſc. Nat. Cur.* poſſent pro inſtituto ſuo allegare uſum *enematum* frequentem hîc ſ. tolerabilem ſ. proficuum: Et obſervatam in *puerperâ* modò citatâ *alvum lubricam*, liquidis frequenter ſponte ſolutam, veſiculis nihilominus feliciter ſuccedentibus; planè conformiter illis, quæ leguntur in Diſp. *Alberti* d. Purpurâ c. Febre.

Et quæ ratio ſubſequi *pedum tumoris*, utriusque perindè, absque dolore, non contumacis? Forſan ipſæ iſtiusmodi evacuationes, patula excretoria, inclinantem eò materiam, vel naturam potius, qs. invitârunt ad non ſinendum diu infra, ſed promo-

vendam illam adhuc mobilem; opellam contribuentibus etiam paucis externis. Sed de hoc themate pluribus quondam actum fuit occaſione *Oedipi*.

Quia ſeroſa fuit ſtagnans illa materia, itaque phænomenon *Urinæ*, in hiſtoriâ prætermiſſum, hîc inſerere licebit. Illa quidem per febrem iſtam non brevem nunquam tamen transmiſſa vel conſpecta fuit febrili tincta rubedine, ſed *decolor*, nec multum deponere ſolita, varians tamen in gradu tenuitatis & craſſitiei. Certè per declinationem multum cruditatis habere viſa tabis metum injecit. Applicarem illud: Urina bona, &c. niſi ſubſecutus fuiſſet eventus proſper. *Hamilton*: Urina nonnunquam, ferè ut communis aqua, pallida; aliàs naturalem præ ſe fert colorem. Ex tali, quia decolor, ſanorumque ſimilior emittitur, quàm in febre ardente, ſanguinem & ſuccum nervoſum, acrimoniâ potiùs acidâ imprægnari concluſit, quàm particulis ſulphureo-ſalinis; has puſtulis rubris magis aſſignavit.

Non eſt ab urinâ ſeparandum quod ſequetur phænomenon *Sanguinis* è venâ ſectâ miſſi. *Utrum* non fuiſſet inſtituenda? *vel* citiùs? *vel* loco magis congruo, infrà? qualia in culpæ cenſum vocari voluerunt, transmittam, quia non mei, ſed ægræ, adſtantium & chirurgi arbitrio res fuit geſta. *Color* modò oblati die quarto cruoris meretur reflexionem. Caruit cruſtâ, ſuperficiei fuit mundæ. Et dat materiam quæſtioni: *Cur* deſideratum fuerit, quod *Bœrhave* dedit inflammationi? *An* ex ratione *Baglivi*, ubi talis cruor ſignum malignum, venæſectionis contraindicans? Divinent, qui poſſunt, *utrum* ſi porrò miſſus fuiſſet, cruſtam quoque fuiſſet exhibiturus. Sed de hoc themate ex profeſſo quondam egit *B. Parens*.

Et colorum quidem iſtorum eò magis ratio notabilis, quò major ſuſpicio *inflammationis*. Dolor utique lateris punctorius pleuritidem inferiorem, vel ſuperiorem & exteriorem hepatitidem minabundus; Reſpiratio primùm ægrior & ſputum ex pectore procedens, at poſtmodum è faucibus magis, cum difficiliori reſpiratione, vix ſputium, externum, catarrhale modò & rhevmaticum quid arguunt. Nec tamen apoſtematodes, ſed *eryſipelacea* potius, tenuior, mobilior videtur fuiſſe, quæ ſubfuit, inflammatio.

SOLI DEO GLORIA.